

Korte mededelingen

Coleophora spiraeella (Lepidoptera: Coleophoridae): een nieuwe soort voor de Nederlandse Fauna

In augustus 2015 vond de eerste auteur in zijn tuin in Kerkrade (Limburg) kokers van kokermotten op spierstruik (*Spiraea x vanhouttei*). Een tiental van deze kokers heeft hij uitgekweekt en op 1 juni 2016 kwamen vijf motjes uit. Het bleek hier te gaan om *Coleophora spiraeella* Rebel (Nel 2001, Toll 1962), een soort die tot nu toe niet uit Nederland gemeld was. In september van 2015 zijn, eveneens door de eerste auteur, de typische bladminen van een *Coleophora*-rups gevonden op bladeren van een *Spiraea*-struik in Imstenrade (Heerlen, Limburg). De kokers zijn hier niet aangetroffen. De rups maakt vanuit zijn koker een mijn in het blad (figuur 1). Deze mijn is blaasvormig met daarin een ronde opening, die de plaats van de koker markeert, waardoor de rups in het blad vreet.

Het imago van *Coleophora spiraeella* heeft een spanwijdte van 9-12 mm en de vleugels zijn grijsbruin van kleur (figuur 2). De antennen zijn wit geringd. De koker waarin de volgroeide rups leeft en verpopt is ongeveer 8 mm lang, gemaakt van een stukje *Spiraea*-blad, grijsbruin van kleur, vrij recht van vorm en aan de achterzijde iets verbreed.

De rups van *C. spiraeella* mineert aan de onderzijde van het blad van *Spiraea*-soorten (figuur 3). Het vraatbeeld wordt duidelijk afgebeeld op Lepiforum e.V. (2016). Op www.bladmineerders.nl wordt moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) ook als voedselplant voor de rups vermeld. In Duitsland en Oostenrijk zijn de kokers waargenomen in de maanden augustus en september. In Kerkrade zijn de eerste kokers gevonden op 20 augustus 2015, maar ook daarna zijn ze nog gezien. De volgroeide rups overwintert in de koker

op twijgjes en in takoksels van de voedselplant. De vliegtijd is van maart tot eind mei.

In Oostenrijk is *C. spiraeella* voor het eerst aan het einde 19e eeuw gevonden, maar hij heeft zich daar sterk uitgebreid en recent blijkt hij door vrijwel het gehele land voor te komen (Huemer & Rabitsch, 2002). In Duitsland werd de soort voor het eerst in Nedersaksen gevonden (Kayser 2011) en ondertussen in het gehele land waargenomen. Uit Nordrhein-Westfalen is *C. spiraeella* in 2013 voor het eerst gemeld. Het vermoeden bestaat dat de vlinder oorspronkelijk uit de Karpaten komt (Huemer & Rabitsch 2002) en zich nu aan het uitbreiden is.

Spiraea-soorten worden veel in tuinen en openbare groenvoorzieningen aangeplant. De vlinder heeft zich waarschijnlijk vanuit het Schwalmatal in Duitsland, dat op ongeveer 10 kilometer afstand van de Meinweg in Roermond ligt, naar Nederland verplaatst. De kans is aanwezig dat *C. spiraeella* zich via de aanplant in tuinen en parken van de voedselplant verder in Nederland zal verspreiden.

Wij hebben de soort in het Nederlands spierstruikkokermot genoemd. Het is daarmee de 105e soort kokermot in ons land, en de eerste vlinder die op *Spiraea* mineert.

Dankwoord

Wij willen Frans Cupedo en Rudi Seliger danken voor de foto's en advies.

Literatuur

Huemer P & Rabitsch W 2002. Schmetterlinge (Lepidoptera). In: Neobiota in Österreich

(Essl F & Rabitsch W eds): 354-362. Umweltbundesamt.

Kayser C 2011. Zwei Neufunde für die niedersächsischen Coleophoriden-Fauna (Lep., Coleophoridae). *Melanargia* 23: 161-163.

Nel J 2001. Atlas des genitalia males et females des Lépidoptères Coleophoridae de France. *Revue de l'Association Roussillonnaise d'Entomologie*, Supplément 10: 1-34.

Toll S 1962. Materialien zur Kenntnis der palaarktischen Arten der Familie Coleophoridae (Lepidoptera). *Acta Zoologica Cracoviensia* Tome VII, Nr.16: 577-719.

Lepiforum e.V. 2016. Lepiforum: Bestimmung von Schmetterlingen (Lepidoptera) und ihren Präimaginalstadien. Beschikbaar op: www.lepiforum.de [geraadpleegd 29 oktober 2016]

Summary

Coleophora spiraeella (Lepidoptera: Coleophoridae): a species new to the Dutch fauna

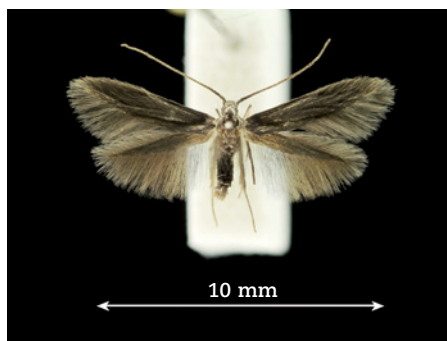
In August 2015, cases of a *Coleophora* species were found on *Spiraea x vanhouttei* in the garden of the first author (Kerkrade, province of Limburg). Later, the species was also discovered in Heerlen (Province of Limburg). Ten cases from Kerkrade were reared and on June 1, 2016 five moths of *Coleophora spiraeella* emerged. The caterpillars hibernate on twigs of the foodplant and the moths fly from March till June. The species is new for the Dutch fauna.

Arnold Schreurs
Conventuelenstraat 3
6467 AT Kerkrade
aepschreurs@hetnet.nl

Frans Groenen
Dorpstraat 171
5575 AG Luyksgestel

1. Mijnen van *Coleophora spiraeella* in bladeren van *Spiraea x vanhouttei*. Foto: R. Seliger
1. Mines of *Coleophora spiraeella* in leaves of *Spiraea x vanhouttei*.

2. Mannetje van *Coleophora spiraeella*. Foto: F. Cupedo
2. Adult male *Coleophora spiraeella*

3. Koker met rups van *Coleophora spiraeella* op onderzijde van het blad van *Spiraea x vanhouttei*. Foto: R. Seliger
3. Larval case of *Coleophora spiraeella* at the underside of a leaf of *Spiraea x vanhouttei*.